

LESTYÁN SÁNDOR RIPIORTJA

Száz éve kezdték meg a Lánchid építését

1

Most csodáljuk elbűvölten, a szentistváni napok ragyogásában, villanyfűzésen, tündérfényben a Lánchidat, melyen át (Széchenyi István gróf szavai szerint), az ifju, szép Pest nyújt Corvin agg várának hü kezét. Az ifju, szép Pest is megöregedett azóta, hogy a legnagyobb magyarnak ezek a szavai elhangzottak, hozzákörösödött Corvin agg várához. Így van ez minden házasságban, amikor idős, öregeske férj fiatal menyecskével köt frigyét. Mert a Lánchid csakugyan azért született, hogy ezt a házasságot létrehozza. Buda akkor talán messaliancot csinált, híres volt, gazdag és előkelő, mikor a hiddal magához láncolta Pestet, szép, ifju hitvesét. De nem fizetett rá a házasságra. Pest jó feleségnek, hűséges, megértő hitvestársnak bizonyult. Jóban, rosszban kitarított Buda mellett, még tízéves házások sem voltak, mikor a Várból Hentzi tábornok ágyú tüzet okádtak, bombát szórtak a pesti Dunaparra és Pest nem haragudott, türt és szenvedett, tudta, hogy élettársa ártatlan ebben a csúfságban.

Nevezetes évfordulóhoz érkezett a Lánchid. Száz esztendeje éppen, hogy megkezdtek az építését. Igaz, csak 1842. augusztus 24-én jutottak el odáig, hogy a pesti parton megtörtént az ünnepélyes alapkövetétel, melynél a királyt Károly főherceg képviselte és jelen volt József nádor is, de a hidépítés nem az alapkövetéssel, hanem a vizimunkákkal kezdődik. A negyvennyolcas események is megzavarták az építkezés befejezését és a hid végleges átadását a forgalomnak November 20-án lesz kilencven esztendeje, hogy a Lánchid, tíz esztendőss jegyesség után Pest és Buda örök nászát megteremtette.

2

Azért a Lánchidat megelőzően is volt ám hid a két város között a Dunán. A törökök idejében hajóhid, aztán 1686 után majdnem száz esztendőn át az ugynevezett repülőhid. Ennek kezdetben ivalakja volt, mert így erősebben ellenállhatott a víz folyásának és 46-47 hajón állt. Később rájöttek, hogy célszerűbb mégis egyenes vonalban megépíteni, s akkor 43 hajóra rakták. A hossza ekkor 222 öl volt, szélessége 4 öl és 6 láb. (1 bécsi öl 1 méter és 89 centimétert jelentett, 1 bécsi láb 31 centimétert.) 1767-ben a mai Rudas-fürdő közelében volt a hajóhid budai feje, 1788-ban feljebb vitték a budai „Hid” vendéglő elé, a pesti oldalon pedig a Nagyhid-utca (Deák Ferenc-utca) végibe torkolt. A hid a két főváros közös tulajdona volt, a haszonbéren egyenlően osztzkodtak. Egykori feljegyzésekben olvasom, hogy 1821-ben 21 ezer pengő forint volt a haszonbér, 1831-ben 22 ezer 900 pengő forint. 1845-ben, augusztus elsején aztán hatéves szerződést kötöttek a bérlővel, aki évenként 40 ezer 240 pengő forint haszonbért volt köteles fizetni.

Akkoriban már régóta áhítozott Pest és Buda az állandó hid után. A hajóhid ugyanis csak könnyű flört volt közöttük, nyári szerelem! Cszszel felszedték, mert féltették a téli jégzajlástól és tavasszal, a szokásos áradás levonulása után állították fel ismét. Csónakon közlekedett őszől tavaszig Pest Budával, szegény Dérnyé is panaszkodik a naplójában, hogy hányszor elmaradt a pesti színelőadás, mert a társulat Budán lakott és életveszéllyel járt a dereglyéken való dunai közlekedés.

Az állandó, téli-nyári hidat várta hát Pest és Buda az ezernyolcszázad évek elején. Bizonyos Campmiller nevű építőmester 1820-ban, a Hét választóhoz címzett vendégfogadó termében közszemlére is vitt egy hidmintát. Csudájára jártak a polgárok a Duna-hid partjáról, de az igazán csodálatos az, hogy Campmiller álló hidja mindössze 24 ezer pengő forintba került volna.

Huszonnégyezer pengő forintba mindössze és mégsem épült meg!

Külföldről hazatért ismert zeneszerző

Éveken át rádiókarmester és zongorakísérő, állami szín házak volt korrepetitor és dirigens, elvállalja kezdők és haladók zongoratanítását, énekkorrepetálást, zeneelmélet és kompozíció tanítását, dilettáns szerzők kompozícióinak teljes diszkrétio melletti harmonizálását és orchestrálását jutányosan és megbízhatóan, kamarazenében való közreműködést és vezetést. Órákat házon kívül is adok. Dr. B. Teréz-kürt 22. II. 15. T.: d. v. 5-ig 127-649

3

Mért nem épült meg már akkor a hid? Mert hiányzott egy ember, hiányzott valaki, aki igazán akarja. Hiányzott a kivitel embere! A kiállítás után 12 esztendővel, 1832-ben eljött az is. Gróf Széchenyi Istvánnak hívták, nem is volt magában, társa is akadt, gróf Andrássy György személyében. Ők ketten Angliába utaztak, hogy az állandó Dunahid felállításához tapasztalatokat gyűjtsenek. Hazajöttek, el is készítették a tervet, nyilvánosságra is hozták, de nem volt benne sok köszönet. Az országgyűlésen vitakoztak felette, s a hid-ellenzék körlevélben fordult a nemességhez, hogy, jaj, az Istenért, meg ne szavazzák, mert a hid-adózás sérti az ősnemesi szabadságot. A magyar nemes ember akkor vámentességet élvezett, Széchenyi pedig úgy gondolta, hogy a hidon való átmenetelért mindenki egyformán fizessen, akár nemes, akár póri származású! A harcot, amely megindult ellene és a hid ellen, állni kellett és ő állta is. A mérges nyilak és a robbanó petárdák, melyeket feléje szórtak, nem sebeztek halálra. Aztán keserves küzdelmek árán megszületett a törvénycikk a budapesti állóhidról és a részvényes társaságról, mely meg fogja építeni. Országos bizottság vizsgálta meg a benyújtott ajánlatokat és terveket és a sok jelentkező közül báró Sina Györgyét fogadták el, mert az találták legkedvezőbbnek.

Sina György báró William Tierny Clark angol mérnök terve szerint ígerte a hid felépítését. Részvénytársaságot alapít a vállalkozáshoz, mely 97 esztendőre vámszedési jogot kap. Ezt a megállapodást 1838. szeptember 27-én aláírták, majd törvényhozásilag szentesítették. Később Sina báró a 97 esztendőss vámszedési jogot önként leszállította 87 esztendőre. (Dehogy szedte annyi ideig!) Az építkezési költségek összessége 6 millió 575 ezer 842 forintot tett ki. Ebben benne volt a két part szabályozásának, a budai kincstári épület megváltásának költsége is, továbbá a hajóhid lebontásával bekezelkezett vámszedés kárterítése. Maga a hid 4 millió 412 ezer 628 forintba került.

A Lánchid építkezéséről beszélvén, ne feledkezzünk meg a legendás oroszánokról sem! Marschalkó János löcsei szobrászművész mintázta az oroszánokat, továbbá a Széchenyi és Sina emlék-cimereket is. Ezt az utóbbi kettőt aztán Gál András öntötte érche és csak 1852-ben kerültek a hidra.

4

Huszonhárom pontból áll a lánchidi szerződés, amit egyrészt József főherceg, a nádorispán és Verebi Véghe Ignác nádori ítélmester, másrészt báró Sina György irt alá. A szerződésnek van sok olyan része, ami ma, a százszázad évfordulón is érdemes a közlésre és a nyilvánosság érdeklődésére. Egy gyalog személy egy krajcár vámot fizetett, de ha terhet vitt a vállán, vagy a hátán, akkor két krajcárt kellett leszurkolnia. Lovas személy négy krajcárt fizetett, bárány, sertés, kecske, birka, borju és más kisebb barom két krajcárral adózott. Fejős tehén vámjá három krajcár, aki hajtja, külön egy krajcárt fizet. Parasztszekér, üresen, ha egy marha huzta, 5 krajcár, két marhával a járomban 8 krajcár. Egylovas hintó 8 krajcár, kétlovas 11 krajcár, négyesfogat 14 krajcár. Terhelt kis szekér egy marhával 8 krajcár, két marhával 14 krajcár. Nagy szekér terherrel, két marhával 20 krajcár. Német-tartománybeli, cseh- és morvaországi szekerek többet fizetnek, mint a magyar- és erdélyországiak. Bor, must, ser, pálinkával megrakott szekér nem is vonatómarhák után fizeti a vámot, hanem akó szerint, 4 krajcárjával. Gulya, vágómarha darabonként 5 krajcár vámot fizet. Aki „fortélyosság által a hid-vámot megrövidíti”, háromszoros büntetést ró le.

A szerződés biztosította a Sina-féle részvénytársaságnak azt a jogot, hogy engedélye nélkül se hajó, se csónak, se komp, se gőzhajó a két part között pénzért nem közlekedhet és nem szállíthat. A budai és pesti molnárrok kivételek, minden fizetéstől mentesen szállíthatják gabonájukat és lisztjüket a Dunán. Ugyanígy szállíthatja a lakosság az arató- és nyomatatórészesedést is. Nem fizetnek a társaságnak azok a hajók sem, melyek vásári, kirakó-portékát bárhonnun Pestre, vagy Budára. Nagyon érdekes a szerződés 20. pontja: Megengedtetik a részvényes társaságnak, hogy

Bevonulunk

az ISKOLÁBA

Corvin ruhában, Corvin írószerekkel

Bocskay leányruha, sötétkék chevitszövetből, jó kiállításban, rágombolható fehér gallérral, 60-as számonként P 2. — emelkedéssel **19.80**

Matrózblúz, fehér damaszt v. csíkos anyagból, rágombolható sötétkék gallérral, bekötös fazónu, 65-ös számonként P —.60 emelkedéssel **4.90**

Bocskay-blúz, fehér damaszt vagy csíkos anyagból, előírásos kivitelben 75-ös számonként P —.60 emelkedéssel **6.90**

Bocskay-fiúöltöny, jóminőségű sötétkék szövetből, gondos kiállításban, kabát és nadrág bérlve..... 5-ös számonként P 1.80 emelkedéssel **21.80**

Bocskay fiú télikabát, célszerű és fess iskolakabát, melegen bérlve 60-as számonként P 1.80 emelkedéssel **17.80**

Fiú-pullover, zippzárás, tartós minőségű nehéz félgypaju, sötétkék, szürke, drap v. bordó színben, 1-es számonként P —.80 emelkedéssel **6.90**

„Nem, nem, soha!”-írón —.15

Rajztábla, Mosz —.88

Fejesvonalzó, 53 cm —.48

Müller-festék, 1 doboz = 12 db **1.40**

Írónhegyező —.22

Tolltartó, felszerelve —.25

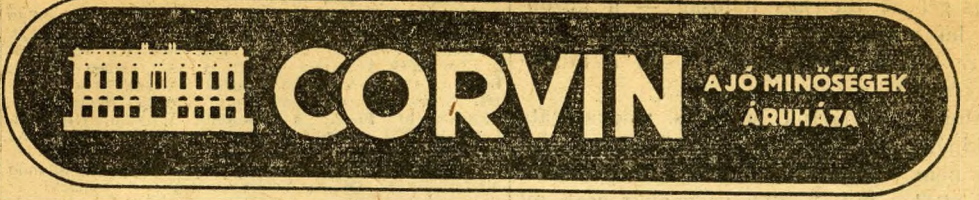
Redőnyös tolltartó **1.60**

Színes írón, 1 doboz = 12 db —.96

Hollótu, 1 üveg —.35

Mosz ecset —.25

- Iskolatáska**
hāti, novidavászonból, erős bőr szíjzassal **2.28, 1.98, 1.48**
- Iskolatáska**
hāti, erős tehénbőrből, fűzet-tartóval **7.80, 6.80, 5.28**
- Iskolamappa**
erős tehénbőrből, szabályozható zárral, 2 csattal **7.80, 6.80, 5.90**
- Uzsonnatáska**
fűzveszből, bőr szíjjal **2.20, 1.60, 0.98**

letszése szerint a két város határában és környékében a lakosok kényelmére és gyönyörűségére mulatóhajókat, csónakokat és kisebb gőzhajókat tarthasson, a két város legközelebbi tájaira való kójutak tehetése végett.

A 21. pont pedig egyenesen mulatságos: Azon esetben, midőn a természet a két várost jégheccel megajándékozza, azt a lakosság fizetés nélkül használhatja ugyan, de oly kötéssel, hogy semmiféle partihidak, pallók a jégen való átjárás céljából a partra nem fektethetők.

5

Emlékezzünk meg a rendszabályokról is, melyeket a lánchidi közlekedésre vonatkozóan megállapítottak. Gyalogosok a hid jobboldalán közlekedhettek, járművek hajtása a baloldal. A vámház nem vált pénzt, mindenki köteles gondoskodni aprópénzről. A megváltott vámjegyet a tulsó oldalon le kell adni. Aki utközben elveszti, másodsor is fizet. Előzni se kocsival, se lóháton a szerencsétlenség elkerülése végett nem szabad! Végül „a dohányzás és bármely fedetlen égő holminak vitele a Lánchidon keményen tiltatik.”

Igy jött létre, így épült fel, így indult nagy útjára a százéves Hid. Ennek az utnak végállomása, Széchenyi elgondolása szerint Pest és Buda egybekapcsolása volt. Ugy történt, ahogy ő megálmodta, 1849-ben a forradalmi magyar kormány elrendelte Pest, Buda és Óbuda Budapest névvel való egyesítését. 1870. június 30-án, éjjeli 12 órakor Széchenyi Lánchidja minden joggal együtt a magyar állam tulajdonába ment át. Ez I. Ferenc József király országglása és gróf Andrássy Gyula miniszterelnöksége alatt történt, a nemzeti közóhajnak megfelelőleg.

...Igy olvastam az emléktábla feliratán, mikor ezen a nyárutón meglátogattam a Lánchidat, hogy százéves születésnapjához sok szerencsét kívánjak és közösen elábrándozhassunk egy letúnt évszázad szép emlékein...

Eltitelték a pengőcsempész társaság tagjait

A törvényszék valutatánácsa — mint jelentettük — csütörtökön kezdte Sonnenfeld György dr. magántisztviselő és társai valutabűnügyének tárgyalását. A társaság tagjai egyszerű levélben százpengős bankjegyeket küldtek külföldi címekre. A vád szerint mintegy 200.000 pengőt csempészték ki ily módon az országból. A vádlottak részben beismerő vallomást tettek. Szombaton Kleitsch Imre dr. kir. ügyész mondotta el vádbeszédét és valamennyi vádlott szigorú megbüntetését kérte. Ezután a védők beszéltek.

Délután hirdette ki Vályi Nagy István dr. elnök az ítéletet. A törvényszék Sonnenfeld György dr.-t négyévi fegyházra, 5000 pengő pénzbüntetésre és 10.000 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére ítélte. Uhritz Margit héthavi börtönt kapott. Litvai Uhritz Jozefa héthavi börtönt és 10.000 pengő pénzbüntetést kaptott. Litvai Olivért egyévi börtönre és 3000 pengő pénzbüntetésre ítélték, azonkívül 15.000 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére kötelezték. Halmos Györgyöt héthavi börtönre, 5000 pengő pénzbüntetésre és 1500 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére ítélték. A törvényszék a szokásban levő Sonnenfeld István ellen körözlevelet bocsátott ki.

A két nő az ítéletben megnyugodott, a többiek ítélete nem jogerős.

BEVONUL?

Rendelje egyenruháját és felszerelését a

BEKEBELI LUM

ÉS TESTVÉRE cégnél, Váci-utca 31-33.